

OTTO STRANDMAN 130

Peep Pillak

Riigiarhiivi nõunik

30. novembril möödus 130 aastat Eesti Vabariigi esimese peaministri, Riigikogu esimese esimehe, riigivanema, mitmekordse ministri ja diplomaadi Otto Strandmani sünnist.

Otto August Strandman sündis 1875. aasta 30. novembril Virumaal Undla vallas Vandu külas kooliõpetaja perekonnas. Ta alustas õpinguid Rakvere Linnakoolis, õppis siis gümnaasiumis Tallinnas ja Peterburis ning tegi 1896. aastal küpsuseksamid Tallinna Kubermangugümnaasiumis. Teenis seejärel Riigipanga Tallinna kontoris ametnikuna, kuni astus 1899. aastal Tartu Ülikooli õigusteaduskonda, samal aastal sai temast ka Eesti Üliõpilaste Seltsi liige. Järgmisel aastal jätkas Strandman õpinguid Peterburi ülikoolis, mille õigusteaduskonna lõpetas 1903. aastal. Seejärel töötas ta advokaadina Narvas ja Tallinnas ning oli aastatel 1904–1905 Tallinna linnavolikogu liige. Ta võttis innukalt osa mitmete Eesti rahvuslike organisatsioonide tegevusest, kuuludes ka Estonia seltsi juhatusse. Kuna ta oli seotud 1905. aasta revolutsiooniliste sündmustega, pidi ta kodumaalt lahkuma ja elama mõnda aega pagulasena Šveitsis ning mujal. 1909. aastal kodumaale naastes oli Strandman vandeadvokaat Tallinnas, paistes silma järjekindla sõnavabaduse eestseisjana ajakirjanduses.

Otto Strandman oli 1917. aastal Eesti Ajutise Maanõukogu liige ja esimees ning täitis kohtuministri ülesandeid ja vangistati seetõttu Saksa okupatsioonivõimude poolt 1918. aasta suvel. Pärast Saksa okupatsiooni oli Strandman uuendatud Ajutises Valitsuses välis- ja põllutööminister. 1918. aasta jõulude ajal käis Strandman koos sõjalise eksperti kolonel Muti ja Rootsi rahvusministri Pöhliga Stockholmis, et Rootsist abivägesid Vabadussõtta kutsuda. Põllutööministrina asus Strandman maareformi praktilisele teostamisele, võttes üle laokile jäetud mõisamajapidamisi, rentides neid soovijatele, et kindlustada nii riiki nappiva põllumajandustoodanguga. Olles Tööerakonna eesotsas, võitles Strandman järjekindlalt radikaalse maareformi läbiviimise eest.

Otto Strandman oli Asutava Kogu liige, 1919 Eesti esimese parlamentaarse valitsuse pea- ja sõjaminister ning 1920–1921 välis- ja kohtuminister. Ta kuulus Riigikogu esimesse koosseisu ja valiti Riigikogu esimeseks esimeheks.

Otto Strandman kuulus ka järgnevasse Riigikogu koosseisudesse, oli välis-, raha- ja kaubandus-tööstusminister. Ta oli tuntud oma hea kõneosavuse poolest. Strandmani aetav poliitika riigi väljaminekute vähendamisel, marga kursi stabiliseerimisel, Eesti Panga antavate laenude piiramisel, tollide tõstmisel, kaupade sisseveo vähendamisel ja väljaveo suurendamisel oli edukas, kuigi tekitas vastuseisu nii poliitilistes- kui ka majandusringkondades. Majandusajaloolane dr Jaak Valge on Otto Strandmani nimetanud uue majanduspoliitika loojaks ja läbiviijaks, kes tegutses kiiresti, otsustavalt, kavakindlalt ja ka diplomaatlikult. Suuresti tänu just Otto Strandmanile suudeti Eestis vältida hüperinflatsiooni ja sellest tulenevaid poliitilisi ning majanduslikke vapustusi. Otto Strandman pakkus rahareformi läbiviimisel Eesti rahaühikuks Skandinaavia eeskujul krooni. Ta ei pooldanud Eesti majanduses transiidile panustamist ja leidis, et lootused Venemaa piiride lahtiminekust ei ole tõenäosed, seepärast peab Eesti tulevik tuginema põllumajandusel nagu Euroopa edukas väikeriigis Taanis.

Kaasaegne Karl August Hindrey maalib Otto Strandmanist jäljetonistliku portree: “Ta sattus tööerakonda peaasjalikult vist sellepärast, et ta ikkagi hoopis midagi muud peab olema kui teised tema ajajärgu haritlased, mingisugune erand sotsialistlikkude koketeriidega, seespidi aga üsna desinteresseeritud, välja arvatud disputeerimine kui niisugune. Teeb enesest omaette väga intelligendilt kunstvärgi, ornamenteeritud moodsa eurooplase atribuutidega, keelteoskusega, kõneanniga, gurmandiisiga ja ironilise nonchalance’iga. Aga pagan võtku, ma ei ole iialgi aru saanud, kas ta head veini sellepärast joob, et vein hea on või aga sellepärast, et eurooplane head veini peab joonud olema.”

Aastatel 1927–1929 oli Strandman Eesti Vabariigi saadik Poolas, ühtlasi ka Tšehhoslovakkias ja Rumeenias. 1929. aasta juulist kuni veebruarini 1931 sai temast tööerakonna, kristliku rahvaerakonna, rahvaerakonna, põllumeestekogu ja asunike koondise koalitsioonivalitsuse riigivanem. 1930. aasta veebruaris tegi Strandman riigivisiidi Poola ja sama aasta suvel võttis ta Eestis vastu Poola presidendi Ignacy Moscicki. Aastatel 1933 kuni 1939 oli Strandman Eesti Vabariigi saadik Prantsusmaal, Belgias, Hispaanias ja Vatikanis, asukohaga Pariisis. Strandmani eestvedamisel osteti Pariisi saatkonnahoone, mis võimaldas vabaneda üha suurenevatest rendikuludest. 1936. aastal oli ta üks neljast endisest riigivanemast, kes saatsid president Pätsile märgukirja, milles tauniti nn vaikivat ajastut Eestis.

1939. aastal otsustas Otto Strandman halvenenud tervise tõttu avalikust elust tagasi tõmbuda, et veeta vanaduspäevad Kadrinas asuvas Kadapiku talukohas. Paraku ei jäänud ka see väike ja vaikne Eesti maakoht dramaatilistest sündmustest väljapoole. Saanud kutse ilmuda NKVDsse, võttis Otto Strandman 1941. aasta 5. veebruaril ise endalt elu. Otto Strandman maeti 7. veebruaril Tallinna Siselinna kalmistule.

Otto Strandmani tegevus on küll omal ajal tunnustamist leidnud – talle annetati 1920. aastal Vabadusristi III klassi 1. järk, 1921 Eesti Punase Risti III järk ja 1929 Eesti Punase Risti I järgu II aste ning 1930 Kotkaristi I klass, 1928. aastal valiti ta teenete eest riigi rajamisel Tartu Ülikooli õigusteaduste audoktoriks –, kuid tänaseks on tema väljapaistev isik jäänud teenimatult teiste Eesti poliitika suurkujude varju.



Otto Strandman



Mälestustahvel Roosikrantsi 4a elumajal



Otto Strandmani haud, kus toimus Sõjahaudade Hoolde Liidu ja Konstantin Pätsi Muuseumi korraldusel mälestusteenistus ja pärgade asetamine. Siselinna kalmistu, november 2005